

Nr 91

Av herr Norup m. fl., om viss vidgning av direktiven för veterinärhögskoleutredningen.

En betydande del av jordbrukets inkomster härrör från animalieproduktionen. Irrationella faktorer, såsom sjukdomar och dödlighet hos djurbesättningarna, får därför stora ekonomiska återverkningar såväl för den enskilde jordbrukarens ekonomi som för landet i sin helhet. Åtgärder till förebyggande och bekämpande av de ekonomiskt så förlustbringande husdjursjukdomarna är därför ett betydelsefullt led i animalieproduktionen. Stora framgångar har åtminstone vad angår storboskapen vunnits vid bekämpandet av tuberkulosen och den smittsamma kastningen. I fråga om svinkötseln är dock alltså den största förlustbringande faktorn svin-sjukdomarna och den därav beroende stora dödligheten hos svinen.

Landets produktion av kött och fläsk (av storboskap, kalv, får, häst och svin) uppgick 1957 till 339 milj. kg. Fläskets andel i produktionen har under senare år stegrats och uppgick nyssnämnda år till drygt 210 milj. kg motsvarande 62 % av den totala kött- och fläskproduktionen. Med utgångspunkt härifrån och ett producentpris av 3: 70 kronor per kg kan värdet av 1957 års svinslakt beräknas till i runt tal 780 milj. kronor. För jämförelsens skull kan nämnas, att jordbrukarnas inkomster år 1955 av vegetabilier utgjorde 568 milj. kronor och av skogsprodukter 1 123 milj. kronor. Fläskproduktionen har således en utomordentligt stor betydelse för de enskilda jordbrukarna och det är mycket stora värden som omsätts inom svinhållningen och fläskproduktionen.

Svinbesättningarna är i stort sett av två slag, nämligen uppfödarbesättningar och gödsvinsbesättningar. I de förstnämnda hålles suggor, galtar och smågrisar till dess de senare uppnår en ålder av 6—8 veckor. Vid denna tidpunkt försäljes de, mestadels via lantbrukarnas egna försäljningsorganisationer, till gödsvinsbesättningar. Här hålles grisarna under 4—5 månader, då de vid en uppnådd levandevikt av drygt 90 kg försäljes till slakt.

Svinsjukdomarna kan i stort sett också uppdelas i två grupper, nämligen de som huvudsakligen finns i uppfödarbesättningarna, och de som mest uppträder i gödsvinsbesättningarna.

I *uppfödarbesättningarna* orsakas de viktigaste sjukdomarna av infektioner, felaktig utfodring åt avelsdjuren och — i samband med avvänjningen — åt smågrisarna, samt ärftliga faktorer. Deras skötsel förutsätter stor kunnsighet hos ägarna respektive hos deras rådgivare, såsom veterinärer.

Gödsvinsbesättningarna drabbas mest av infektionssjukdomar. I båda kategorierna spelar stallarnas struktur en viktig roll.

Det är förenat med stora svårigheter att exakt beräkna de förluster som svinsjukdomarna orsakar.

Genom stickprovsundersökningar, ävensom genom en särskild undersökning av de s. k. hälsokontrollerade svinuppfödarbesättningarna, vilken undersökning skett i samarbete med hushållningssällskapen i våra viktigaste smågrisproducerande områden, har veterinärhögskolan uppskattat dödligheten bland smågrisarna vid de kontrollerade *uppfödarbesättningarna* till omkring 20 %. Hälsokontrollen omfattar emellertid endast omkring $\frac{1}{3}$ av avelssvinmaterialet. Någon motsvarande undersökning har icke utförts rörande icke hälsokontrollerade uppfödarbesättningar. Å andra sidan föreligger många uppskattningar av smågrisdödligheten från sådana besättningar; medeltalsiffran rör sig om 25 %. Denna dödlighetsciffr skulle sålunda gälla $\frac{2}{3}$ av hela vårt avelssvinantal. Dödligheten i *gödsvinsbesättningarna* har uppskattats variera mellan ett par och 15 %, i enstaka fall mera.

Mot denna bakgrund kan man dra slutsatsen, att blott $\frac{3}{4}$ — $\frac{2}{3}$ av alla födda grisar uppnår den ålder, då de i allmänhet slaktas, dvs. ca 6 månader. År 1957 var fläskproduktionen, som nyss nämnts, 210,6 milj. kg. Om den genomsnittliga slaktvikten per gris antas vara 66 kg, motsvarar nämnda fläskkvantitet 3,2 milj. slaktade svin. Vid en total dödlighet av 25 % innebär detta, att 4,3 milj. grisar föddes, varav 1,1 milj. dog före uppnådd slaktvikt.¹ Den samlade ekonomiska förlusten härav, som givetvis varierar avsevärt beroende på foderpriser och fläskpriser och i förhållande till de utgifter, som grisen kan ha orsakat innan den dog, kan emellertid uppskattas till flera tiotal miljoner kronor.

Ehuru det är avsevärt svårare att skatta de förluster, som orsakas av sjukdomar, som inte leder till svinens död, har representanter för veterinärhögskolan — trots osäkerheten i skadeverkningarnas omfattning — antagit att förlusten på grund av sjukdomar, som försenar grisarnas utveckling, bör skattas till ungefär samma belopp som förlusten på grund av ovan nämnda dödlighet.

Den beräknade totala förlustsiffran betingad av svinsjukdomar skulle sålunda för vårt land röra sig om ett belopp av 70—100 milj. kronor årligen.

Veterinärhögskolan svarar ett obetingat ja på frågan, om det är troligt, att ökad forskning och undervisning i svinsjukdomarna kan medföra väsentligt förbättrade resultat för svinuppfödningen. För nästan varje sjukdom eller dödsorsak — dessa djur dör ju undantagslöst i »sin bästa ålder» — kan man finna, att ökade kunskaper om sjukdomens natur, eller bättre insikt i problemen hos den ansvarige veterinären, borde ha kunnat eliminera

¹ Som jämförelse kan nämnas att USA med sin 25—30 gånger större svinstock för 1954 räknade med att 40 milj. grisar dog före uppnådd slaktvikt. Som synes ligger dödlighetsciffran i samma storleksklass.

förlusten eller en del av den. Detta gäller även den kategori av spädgrisar, som dör nära före eller vid förlossningen. Här kan man redan med våra nuvarande kunskaper många gånger peka på felaktig utfodring eller annan felaktig skötsel av suggan, eller på s. k. prenatala infektioner som orsaker. När suggan »ligger ihjäl» grisar, beror det ofta på att grisarna är svaga respektive att suggan genom svaghet, olämplig kondition vid förlossningen eller lynnnesrubbingar är ovarsam.

En nödvändig förutsättning är emellertid, att forskningen för att lära känna sjukdomarnas natur och därigenom finna medel att förebygga dem och att förbättra behandlingen av sjuka djur göres effektiv och att resultaten av denna forskning genom en god undervisning kan komma de veterinärstuderande till del, som i sinom tid skall omhänderha sjukdomsbekämpningen ute på fältet.

Förutsättningarna i dessa hänseenden är emellertid synnerligen små, för att inte säga nästan obefintliga.

Vid veterinärhögskolans medicinska avdelning för icke-idisslare, där undervisning och forskning i svinets sjukdomar sker, har icke funnits och finns fortfarande ingen klinik för svin. Det är paradoxalt, att ett djurslag som nu svarar för 60 % av landets produktion av fläsk och kött, måste hållas som inhysingar i veterinärhögskolans gamla häst- och hundstallar och därmed under förhållanden, som är synnerligen onaturliga för detta djurslag. Med en takhöjd av ca 4 m och oisolerade stengolv i häststallarna är det under den kalla årstiden icke möjligt att hålla spädgrisar. Rastningsmöjligheterna saknas helt, vilket medför, att avelsdjur (suggor och galtar) icke kan hållas permanent. För undervisnings- och forskningsändamål måste dräktiga suggor fortlöpande inköpas, vilka senare nedslaktas. Fargaltar blir sterila efter ett halvt år på grund av avsaknad av motion, och sedan ett och ett halvt år hålles inte längre någon fargalt.

Vi är väl underkunniga om att frågan är föremål för viss utredning genom den s. k. veterinärhögskoleutredningen, som bl. a. har till uppgift att ägna uppmärksamhet jämväl åt veterinärhögskolans lokalbehov. Från veterinärhögskolan har upplysts, att fråga därvid uppkommit endast om viss ombyggnad av högskolans snart 50-åriga häststallar till svinstallar. Även med en synnerligen dyrbar modernisering skulle dock dessa stallar, enligt högskolans mening, icke på långt när komma att fylla rimliga krav på användbarhet för medicinsk forskning och undervisning i svinsjukdomar.

Svinproduktionen har — som av det föregående framgår — utvecklats till en av vår jordbruksnäringens viktigaste grenar, utan att den veterinärmedicinska forskningen och undervisningen rörande svinets sjukdomar förstärkts i motsvarande mån. Mot denna bakgrund är det sålunda trots allt inte så förvånansvärt, att svinhållningen förlorar omkring 100 milj. kronor per år genom sjukdomarnas härjningar. Man måste fråga sig om vårt folkhushåll har råd med den väldiga merkostnad för fläskproduktionen som

sjukdomarna innebär, särskilt som forskning och undervisning med all säkerhet skulle kunna väsentligt minska sjukdomsförlusterna. En intensifierad forskning och effektiviserad undervisning i svinets sjukdomar är onekligen en väsentlig rationaliseringsfaktor i vår jordbruksnäring.

Under åberopande av vad sålunda anförts får vi hemställa,

att riksdagen i skrivelse till Kungl. Maj:t ville anhålla, att veterinärhögskoleutredningens direktiv måtte vidgas att avse utredning jämväl av möjligheterna att uppföra fristående svinstallar av sådan utformning, att de kommer att motsvara sådana krav, som ur forsknings- och undervisningssynpunkt synes böra ställas å dylika svinstallar.

Stockholm den 20 januari 1959

Sam Norup

Gustaf Svensson

i Vä

Harry Wahrendorff

Erik Grebäck

Rune Gustavsson

i Alvesta

Erik Larsson

i Norderön

Fritz Börjesson